

Sygn. akt I CSK 478/10

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 kwietnia 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Barbara Myszka (przewodniczący)

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz

SSN Krzysztof Pietrzykowski (sprawozdawca)

Protokolant Anna Matura

w sprawie z powództwa "Jedynka" S.A.

przeciwko "Tesco Polska" Spółce z o.o.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 20 kwietnia 2011 r.,

skargi kasacyjnej strony powodowej od wyroku

Sądu Apelacyjnego

z dnia 11 lutego 2010 r.,

- 1. oddała skargę kasacyjną;**
- 2. zasądza od powódki na rzecz pozwanej kwotę 5.400 (pięć tysięcy czterysta) złotych tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Spółka akcyjna „Jedynka” żądała zasądzenia od Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością „Tesco Polska” kwoty 451 250 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 19 listopada 2008 r. tytułem odszkodowania za szkodę wynikłą z nienależytego wykonania zobowiązania z umowy o świadczenie na rzecz osoby trzeciej - Spółki z ograniczoną odpowiedzialnością „Intif”, którą łączyła z powódką umowa o roboty budowlane.

Sąd Okręgowy oddalił powództwo. Ustalił, że dnia 23 grudnia 2002 r. powódka i Spółka jawna „Eko-2” zawarły w formie aktu notarialnego umowę przedwstępną, zobowiązującą je do sprzedaży Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością „Jutrzenka” (poprzedniczce prawnej pozwanej Spółki „Tesco Polska”) prawa użytkowania wieczystego gruntu położonego w M. i prawa własności obiektów znajdujących się na gruncie. W umowie z dnia 3 grudnia 2003 r., zmieniającej umowę przedwstępną, sprzedające spółki zobowiązały się m.in. do budowy na nieruchomości obiektu handlowego i zawarcia umowy z wykonawcą akceptowanym przez kupującą Spółkę „Jutrzenka”. Dnia 13 maja 2004 r. Spółka „Jedynka” zawarła ze Spółką „Intif” umowę o roboty budowlane dotyczącą budowy obiektu handlowego (hipermarketu w M.), w której strony przyjęły m.in., że w celu zabezpieczenia roszczeń gwarancyjnych Spółka „Jedynka” zatrzymała 5% wartości wystawionych faktur w łącznej kwocie 902 500 zł. Połowa tej kwoty została zwrócona Spółce „Intif”, druga zaś miała być zwrócona w ciągu 30 dni od wydania wstecznego świadectwa wykonania uprawnień z tytułu rękojmi albo dostarczenia przez wykonawcę gwarancji bankowej zaakceptowanej przez Spółkę „Jedynka”. Następnie w umowie z dnia 17 czerwca 2004 r., zmieniającej umowę przedwstępną, Spółka „Jedynka” m.in. wyraziła bezwarunkową zgodę na przeniesienie na Spółkę „Jutrzenka” praw i przejęcie przez nią obowiązków wynikających z umowy z wykonawcą. W wykonaniu umowy przedwstępnej dnia 23 października 2004 r. została zawarta w formie aktu notarialnego przez powódkę i Spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością „Gajm” (jako sprzedające) ze Spółką „Jutrzenka” (jako kupującą) umowa sprzedaży (częściowo zmieniona przez umowę

z dnia 30 grudnia 2004 r.), w której m.in. ustalono, że kwota 17 995 100 zł podlega wypłacie bezpośrednio wykonawcy obiektu handlowego. Za wykonane roboty Spółka „Intif” otrzymała pełne wynagrodzenie (ostatecznie zapłacono jej 18 105 000 zł), poza kwotą 451 250 zł stanowiącą połowę kaucji gwarancyjnej wpłaconej na rachunek powierniczy, którego dysponentami była ta Spółka i poprzedniczka prawna pozwanej. Kwota ta miała podlegać wypłacie na rzecz wykonawcy po upływie przewidzianego w umowie o roboty budowlane okresu rękojmi za wady. Zgodnie z umową rachunku powierniczego, zawartą dnia 12 listopada 2004 r. przez Spółki „Jutrzenka” i „Intif” z BRE Bankiem Spółką akcyjną, termin płatności tej części wynagrodzenia wykonawcy upływał po 10 latach od dnia wystawienia świadectwa przejęcia obiektu budowlanego, tj. od dnia 28 października 2004 r. Po ogłoszeniu upadłości Spółki „Intif” syndyk masy upadłości wytoczył powództwo przeciwko Spółce „Jedynka” o zapłatę wymienionej kwoty, które zostało prawomocnie uwzględnione na podstawie art. 91 ust. 2 i art. 246 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. - Prawo upadłościowe i naprawcze (jedn. tekst: Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1361 ze zm.). W wykonaniu tego orzeczenia powódka zapłaciła tę kwotę syndykowi. Pozwana, po wezwaniu przez powódkę do wypłacenia spornej kwoty, zapewniła, że przekaze ją z rachunku powierniczego, do czego jednak nie doszło.

Sąd Okręgowy stwierdził, że w wykonaniu zawartej przez strony umowy sprzedaży doszło do zawarcia umowy o świadczenie na rzecz osoby trzeciej w rozumieniu art. 393 k.c. W rezultacie istniały trzy stosunki prawne, mianowicie stosunek pokrycia między powódką i pozwaną, którego źródłem była łącząca ich umowa sprzedaży, stosunek zapłaty między pozwaną a osobą trzecią (Spółką „Intif”) wynikający z umowy o świadczenie na rzecz osoby trzeciej i stosunek waluty między powódką a osobą trzecią, którego źródłem była umowa o roboty budowlane zawarta przez powódkę z osobą trzecią. Świadczenie pozwaną na rzecz osoby trzeciej miało podstawę prawną w łączącej strony umowie sprzedaży, zatem powodowi przysługiwałoby w pierwszej kolejności roszczenie wynikające z art. 535 k.c., zaś dochodząc należności na podstawie art. 471 k.c. powód nie wykazał przesłanek odpowiedzialności kontraktowej, zwłaszcza powstania szkody. W ocenie Sądu Okręgowego roszczenie powódkę jest przedwczesne, gdyż termin zapłaty pozostałej części ceny podlegającej wpłaceniu bezpośrednio na rachunek

wykonawcy robót wynikający z umowy o roboty budowlane przypada na dzień 28 października 2014 r., a dla wymagalności żądanego świadczenia nie ma znaczenia ogłoszenie upadłości Spółki „Intif” w sytuacji, gdy wierzytelność o zapłatę ceny wynika z umowy sprzedaży nieruchomości, której spółka ta nie była stroną.

Powódka wniosła apelację od wyroku Sądu Okręgowego, w której zarzuciła przede wszystkim naruszenie przepisów prawa materialnego, mianowicie art. 535, 393 oraz art. 471 i 472 w związku z art. 361 k.c., a ponadto art. 230 i 233 k.p.c.

Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 11 lutego 2010 r. oddalił apelację i zasądził od powódki na rzecz pozwanej kwotę 5 400 zł tytułem kosztów postępowania apelacyjnego. Podkreślił, że wynikająca z art. 393 k.c. konstrukcja trójpodmiotowych relacji prawnych nie może być stosowana bez uwzględnienia faktu uiszczenia przez powódkę na rzecz osoby trzeciej długu, którego źródłem była umowa o roboty budowlane. Zobowiązanie dotyczące zapłaty wynagrodzenia wygasło wobec wykonania go przez powódkę. Wykonawca robót (osoba trzecia) nie może już żądać zapłaty od pozwanej jako dłużnika, skoro został zaspokojony i w sposób dorozumiany wyraził zgodę na anulowanie zastrzeżenia przewidzianego w art. 393 k.c. Pozwana nie wykonała wprawdzie zastrzeżenia z umowy o świadczenie na rzecz osoby trzeciej, ale pozostał jej tylko dług własny względem powódki jako wierzyciela. Sąd Apelacyjny nie podzielił także zapatrywania apelującego, że niewykonanie przez pozwaną zobowiązania wynikającego z umowy o świadczenie na rzecz osoby trzeciej było źródłem szkody powodującej powstanie odpowiedzialności na podstawie art. 471 k.c. Powódka spełniła świadczenie na rzecz swojego kontrahenta zgodnie z treścią łączącej ich umowy i prawomocnego wyroku, w uzasadnieniu którego przyjęto, że wierzytelność z tytułu zwrotu kaucji gwarancyjnej stała się natychmiast wymagalna z chwilą ogłoszenia upadłości osoby trzeciej. Taki stan rzeczy nie był związany z zachowaniem się pozwanej, której nie można przypisać wyrządzenia powódce szkody. Sąd Apelacyjny nie podzielił także zarzutów naruszenia przepisów postępowania, uznając, że między stronami nie istniał w zasadzie spór co do stanu faktycznego, a jedynie dokonywały one jego odmiennej oceny prawnej.

Powódka w skardze kasacyjnej zaskarżyła wyrok Sądu Apelacyjnego

w całości, zarzucając naruszenie prawa materialnego, mianowicie art. 393 § 1 w związku z art. 65, 56, 58 i 353¹ k.c., art. 393 § 2 i 3 k.c. oraz art. 471, 472, 361 i 535 k.c., a ponadto art. 233 § 1 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Podniesione w skardze kasacyjnej liczne zarzuty dotyczące naruszenia przepisów prawa materialnego koncentrują się wokół dwóch zagadnień: wykładni przepisów art. 393 k.c. oraz dopuszczalności dochodzenia w stanie faktycznym niniejszej sprawy roszczeń wynikających z przepisów o odpowiedzialności kontraktowej.

W przyjętej przez Sądy orzekające w niniejszej sprawie konstrukcji *pactum in favorem tertii* (art. 393 k.c.) powódka (Spółka „Jedynka”) jest wierzycielem, pozwana (Spółka „Tesco Polska”) dłużnikiem, a Spółka „Intif” – osobą trzecią. W wyniku zawarcia takiej umowy osoba trzecia może żądać spełnienia zastrzeżonego świadczenia bezpośrednio przez dłużnika. Umowa przyznaje więc uprawnienie osobie trzeciej, natomiast z natury rzeczy nie nakłada na nią obowiązku. W konsekwencji więc syndyk masy upadłości Spółki „Intif” mógł żądać świadczenia nie od dłużnika, ale od wierzyciela, na podstawie łączącego go z nim stosunku prawnego (tu: wynikającego z umowy o roboty budowlane). W konsekwencji Sąd Apelacyjny trafnie przyjął, że po spełnieniu przez wierzyciela świadczenia na rzecz osoby trzeciej wygasło roszczenie o zapłatę wynagrodzenia tej osobie przez dłużnika, a wierzyciel może dochodzić od dłużnika roszczeń wynikających ze stosunku pokrycia, a więc z zawartej przez strony umowy sprzedaży (art. 535 k.c.). Podniesiony w skardze kasacyjnej zarzut naruszenia przepisów art. 393 i 535 k.c. jest więc nietrafny.

Nie są również zasadne podniesione w skardze kasacyjnej zarzuty naruszenia przepisów art. 471, 472 i 361 k.c. Powódka w niniejszej sprawie nie wykazała istnienia żadnej z przesłanek odpowiedzialności kontraktowej: szkody, zdarzenia ją wywołującego (niewykonania zobowiązania przez pozwaną) ani w konwencji normalnego związku przyczynowego. W szczególności należy podkreślić, że zapłata przez powódkę na rzecz syndyka masy upadłości połowy kaucji gwarancyjnej została spowodowana, po pierwsze, ogłoszeniem upadłości

Spółki „Intif” i, po drugie, przegranym procesem w sprawie z powództwa syndyka. Za żadną z tych okoliczności pozwana oczywiście zaś nie ponosi odpowiedzialności.

Zgłoszenie zaś zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. jest w skardze kasacyjnej niedopuszczalne ze względu na art. 398³ § 3 k.p.c., stosownie do którego podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów.

Z przedstawionych powodów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł, jak w sentencji.